

наша країна бажат видповідати високим стандартам правосуддя та правової держави».

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЗАПОБІЖНИХ ЗАХОДІВ У СВІТЛІ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ

Пастушенко Сергій,

ад'юнкт кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу Київського національного університету внутрішніх справ

Омельченко О.Є.

Міжнародні конвенції та договори покладають на держав-учасниць ряд основних обов'язків щодо поваги та захисту прав громадян. Деякі з таких зобов'язань пов'язані з діяльністю правоохоронних органів.

Вітчизняне законодавство, яке регулює процесуальний порядок обмеження конституційних прав людини та громадянина на свободу і особисту недоторканість, повагу до честі і гідності, невтручання в особисте і сімейне життя, недоторканість житла тощо, поступово наближається до міжнародних стандартів. На конституційному рівні визначено, що обмеження таких прав допускається на підставі та порядку, визначених законом.

Запобіжні заходи становлять особливу групу заходів кримінально-процесуального примусу, оскільки вони пов'язані з

обмеженням волі підозрюваного, обвинуваченого, підсудного. Запобіжні заходи мають специфічну мету і порядок застосування.

Запобіжні заходи характеризуються наступними ознаками:

- вони пов'язані з обмеженням конституційних прав обвинуваченого (підозрюваного) та підсудного;

- застосовуються виключно за наявності підстав, передбачених ст. 148 КПК України;

- застосовуються до обмеженого кола осіб - обвинуваченого, підсудного та у виняткових випадках - підозрюваного;

- мають специфічну мету - запобігти спробам ухилитися від дізнання, слідства і суду, перешкодити встановленню істини у кримінальній справі, продовжити злочинну діяльність, а також для забезпечення виконання процесуальних рішень;

- встановлений законом їх перелік є вичерпним (статті 149, 436 КПК України).

Глава 13 та ст. 436 КПК України регулює систему запобіжних заходів, підстави та порядок їх застосування. Відповідно до кримінально-процесуального законодавства вони можуть застосовуватися як на стадії досудового розслідування кримінальної справи, так і при розгляді справи судом першої або апеляційної інстанції.

Міжнародні документи містять широкий перелік вимог стосовно застосування заходів обмеження прав і свобод у сфері кримінального судочинства. Чинне кримінально-процесуальне законодавство необхідно привести у відповідність з цими вимогами, вдосконалити механізм захисту прав від зловживань.

Міжнародні документи допускають обмеження деяких громадянських прав, таких як право на свободу і особисту недоторканість, повагу до приватного і сімейного життя, право на житло і тасмницю кореспонденції лише у певних чітко визначених випадках. Так ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод передбачає, що нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом: а) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом; б) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом; с) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається-необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення; д) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу; е) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг; ф) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції [1, с.2-3].

Важливою умовою при обранні запобіжного заходу є врахування обставин, що зазначені в ст. 150 КПК України. Цими обставинами є: тяжкість злочину, у вчиненні якого підозрюється, обвинувачується особа; її вік, стан здоров'я, сімейний і матеріальний стан, вид діяльності, місце проживання та інші обставини, що її характеризують. Ті ж самі обставини враховуються і у проєкті Кримінально-процесуального кодексу України (№ 1233 від 13.12.2007), зокрема в ч. 2 ст. 118.

Мінімальні стандартні правила ООН, що стосуються відправлення правосуддя щодо неповнолітніх (1985 р.) – «Пекінські правила» в ст. 17.1 передбачають, що при виборі заходу впливу компетентний орган повинен керуватися такими принципами: заходи впливу завжди повинні відповідати не тільки обставинам і тяжкості правопорушення, але і положенню і потребам неповнолітнього, а також потребами суспільства; рішення про обмеження волі неповнолітнього повинні прийматися тільки після ретельного розгляду питання і обмеження має бути по можливості зведене до мінімуму [2, с.64].

Реакція на дії неповнолітніх правопорушників повинна ґрунтуватися на врахуванні як тяжкості правопорушення, так і на особливостях особи правопорушника. Індивідуальні особливості правопорушника, такі як соціальний статус, положення в сім'ї, шкода, нанесена правопорушником, та інші фактори повинні мати вплив на відповідні дії щодо цієї особи.

Процесуальні процедури застосування обмежень конституційних прав людини і громадянина в кримінальному судочинстві залишаються недосконалими, а це призводить до численних порушень їх прав та законних інтересів у ході провадження кримінальних справ.

Список використаних джерел

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод : зі змінами, внесеними Протоколом № 11 від 23.08.2006 - Офіційний переклад. : http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=995_004
2. Права людини і професійні стандарти для туристів в документах міжнародних організацій / Упоряд. Т. Яблонської. – К. : Сфера, 1999.-399с.